

Nem „céliránytalan ital”

Ha lenne szódaegyetem, ott Varga Lajos, az Áldás Ásvány – és Gyógyvíz Kft ügyvezetője, minden bizonnyal tanszékvezető lenne. Működő vállalkozása mellett a „bökösi víz” történetének számos értékes relikviáját őrzi műhelyében, nem is beszélve arról a rengeteg emlékről, saját történeti kutatásairól, melyet a szódavíz tárgykörében végzett az elmúlt évtizedek során. Ha a szomját nem is oltja következő interjúnk, egy füledt nyár esti olvasmánynak kiváló, melynek olvasása előtt mindenképpen készítsünk ki magunk mellé egy jó pohár hús szódát.

Veri, mint szódás a lovát. Ki ne ismerné a mondást, mely meglehetősen agresszív színben tünteti fel az egykori szakma képviselőit. Az ehhez hasonló nyelvemlékek megőrizték, milyen komoly szakmának számított még nem is olyan régen a szikvízgyártó. Persze Varga Lajosnak erre is van története: nem annyira a brutalitásról, hanem a korabeli, de sajnos mondhatjuk azt is, hogy a mai napig jellemző útállapotokról szól a mondás. A tehetetlen düh kifejeződése tehát a szikvizesek mai utódjának olvasatában a rossz utakon elakadt szódást ábrázolja, aki bizonyára e kínos malőr miatt nem tudja a nyári kánikulában befutott összes megrendelését teljesíteni. Az biztos, hogy a 18 században hódító útjára induló „mesterséges ásványvíz”-re néhány évtized leforgása alatt hatalmas iparág fejlődött. Az ipari forradalom ideje alatt az angol Joseph Priestley, aki természettudósként és prédikátorként tevékenykedett, oldotta meg először a szén- dioxid vízzel történő keverését.

Magyarországon az iparág megalapozójának, hazai atyjának Jedlik Ányost tartják, akinek szódagépe még inkább laboratóriumhoz hasonlított. A szénsav előállításához használt anyagok, mint a kénsav, a krétaapor, az őrölt márvány és fahamu a mai világban már bizarr összetevőknek számítanak, tény azonban, hogy hamar megszerette a magyar ember is az így előállított húsító vizet. Maga Jedlik Ányos ízes nyelvezetében a következőket állítja a szikvízről: *„Érdemes lehet ezen pezsgő víz, azon személyekre nézve, kik borral nem élvén, szomjúságuk oltásakor az említett pezsgői csípősséget éldedni kívánnák. Talán azon betegségekben sem lenne céliránytalan ital, mellyekben a szénsav által történendő izgatás a belső részekre jótékonyan hat*

***.

Nehéz lenne ettől mívesebben megfogalmazni a szódavíz áldásos hatását. Egy szolnoki történet pedig azt bizonyítja, hogy a városban felszínre hozott természetes ásványvizet, melynek az áldásvíz nevet adták, bizony nem csak a Jedlik Ányos által említett „borral nem élvén” rétegek fogyasztották. Varga Lajos Kaposvári Gyulától származó története szerint a szolnoki áldásvíz keresztapja a művésztelepen élő Pólya Tibor festőművész volt. A művészvilág legendásan bohém figurája is a helyben termelt savdús homoki borokat fogyasztotta hangulatkarbantartás végett és a fennmaradt történet szerint előszeretettel megállt a szolnoki közfelfolyónál, ahol a selymes, lúgos víz segítségével rövid időn belül helyre tudta tenni az alföldi boroktól elsavasodott gyomrát. Áldás ez a víz –hangzott el rendszeresen a hálálkodás egy-egy ilyen kúra után. Áldassék a neve annak, aki ezt felszínre hozta.

Hogy az áldás valamilyen oknál fogva nem fogott, azt Pávai Vajna Ferenc hányattatott élete bizonyítja. Varga Lajos kortörténeti nyomozásai szerint a termálvizek atyjának is nevezett Pávai, akinek termálvizét köszönheti Szeged, Hajdúszoboszló, Debrecen és Szolnok is, meglehetősen nyomorúságosan, elszegényedve fejezte be életét. Szolnok városához is kötődik egy nevezetes sérelme. A történet szerint ugyanis annyit kért Szolnok városától, hogy eltölthessen egy hetet a Tisza szállóban. Az áldás felszínre hozójának kérését a város elei azonban, gálánsnak egyáltalán nem nevezhető módon, elutasították.

Visszatérve a szódára Jedlik Ányos furmányos laboratóriumgépe után Magyarországot is meghódította a pezsgő ital. A századelőre már valóságos iparág fejlődött a különféle masinériák gyártására, alkalmazására. Vendéglátósok, kocsmárosok fogtak össze, hogy mindenki saját üzemében gyártott szikvizével dicsekedhessen. A törvényi szabályozás szerint mind a szódásüvegben, mind a szifonfejen rajta kellett szerepeljen a gyártó címének. Amit pedig kiadott a szódás, azt az üveget vissza is köteles volt váltania.

Kevesen tudják a szóda elterjedésének egy másik okát. Az egykori közkifolyókból származó vizek olykor meglehetősen szennyezettek voltak, melynek fogyasztása után sok minden eszébe juthatott a vízivónak, de az tartalmában, nyelvi szépségében feltételezhetően messze állt a már említett Pólya Tibor áldásmondásától. A szén-dioxid vízzel való keverésekor viszont az ivóvíz higiénés biztonsága növekszik, megtisztul a víz. 7,7 gramm fölötti széndioxid tartalom esetén ugyanis 24 órán belül az összes vízben lévő baktérium elpusztul. Mit lehet ezek után mondani? Válgék egészségére!